

— לולא כיבדתי את כשרונו, כבר מזמן היה עף אצלי מהחלון. אחר-כך געה בבכי. לפיכך לא נהגו להזמין את ברונזה אל הכליזמר אלא לעיתים רחוקות, באין ברירה, כשחסר אחד היהודים.

מעולם לא היתה רוחו של יעקב טובה עליו, בגלל ההפסדים הנוראים שהיה עליו לסבול כל הזמן. הנה, בראשון בשבת וכימי מועד — העבודה לחטא תיחשב; ויום שני בשבת גם כן יום ביש הוא שבו אתה בטל על כורחך, ומה רב ההפסד; ואם בעיירה ערך פלוני חתונה ולא הזדקק לתזמורת, או אם שאחקס לא הזמינו — והרי לכם שוב הפסד. שנתיים תמימות היה מפקח המשטרה מוטל על ערש-דווי, דועך והולך. יעקב חיכה למותו בקוצר-רוח, אך המפקח נסע לו לעיר המחוז להתרפא ומת שם, והרי לכם חסרון-כיס של עשרה רובלים לפחות; שהרי אילמלא כן היה מתקין לו ארון מהודר עם ציפוי מעשה-ירקמה. בעיקר בלילות היו המחשבות על הנזקים מטרידות את יעקב ומוגיעות את מוחו. עשה לו הרגל לשים את כינורו על המיטה, על ידו, וכל אימת שבאו אותם הכלים להטרידו העביר ידו על המיתרים ובחשכה עלה צליל מן הכינור והביא הקלה ללבו.

בשישה בחודש מאי אשתקד נחלתה פתאום מארפה. נשימתה כבדה וצמאון גדול תקפה. בלכתה התגודדה. אף-על-פי-כן הסיקה את התנור כמו ידיה ויצאה לשאוב מים; אך לעת ערב נפלה למשכב, כל אותו יום ניגן יעקב בכינורו. משהחשיך נטל את הפנקס שהיה רשם בו יום-יום את הפסדיו. מרוב שעמום התחיל מחשב את חשבון המאזן השנתי. נמצא שהפסיד אלף רובלים ויותר. מגודל הזעזוע תפס את החשבונות, השליכה ארצה ורמס אותה ברגליו. אחר כך הרימה, קישקש בחרוזיה ונאנח אנחות עמוקות ומאומצות. פניו העלו סומק ונרטבו מזיעה. הוא חישב ומצא שאילו הפקיד בבאנק את אלף הרובלים שירדו לטמיון היו מצטברים לזכותו ארבעים רובל ריבית, אם לא למעלה מזה. לפי זה גם אותם צריך להוסיף לחשבון הנזק. קיצורו של דבר: הפסדים וחסרון-כיס בכל אשר תפנה.

— יעקב — קראה פתאום מארפה — אני גורעת!

נפנה לעברה. פניה היו סמוקים מעט בגלל חומה שעלה, ועם זה בחירים מאוד ומלאי עליצות, ברונזה שהסכין לראות פנים חיזורים, מיוסרים ומלאי חרדה, נבוך עתה. אין זאת אלא שבאמת ובתמים מותה קרב ובא, והיא שמחה שסוף-סוף תיפטר לעד מן הביקתה הזאת, מארונות הקבורה, מיעקב... מארפה שכבה כשעיניה אל התקרה. שפתיה נעו וארשת פניה הביעה אושר, כאילו ראתה עין-בעין את מושיעה, מלאך-המוות, והמתיקה סוד עמו. כבר עלה עמוד השחר וזוהרו בהק כחלון. כשהתבונן בזקנה זכר יעקב משום מה שכל ימי חייו לא פינק אותה אפילו פעם אחת, לא גילה לה את

העיירה קטנה היתה, פחותה מכפר. תושביה — כמעט כולם ישישים שהיו נפטרים מן העולם לעיתים רחוקות להכעיס. ואילו ארונות-קבורה גם בית-החולים וגם מצודת הקלא לא הצטרכו אלא למעטים בלבד. בקיצור: העסקים בשפל המדרגה. לו היה יעקב איוואנוב עושה ארונות-מתים בעיר-המחוז, כי אז בלי ספק היה רוכש לו בית משלו והבריות היו קוראים לו יעקב מאטוויאיטש, ואילו כאן בעיירה קראו לו פשוט יעקב. משום מה הודבק לו גם כינוי-רחוב: ברונזה. הוא חי חיי-עוני, כאיכר פשוט, בביקתה ישנה, לא גדולה, שתדר אחד לה, ובחדר זה שכנו הוא עצמו ומארפה והיו שם גם תנור, מיטה זוגית, ארונות-מתים וכלי-הבית.

יעקב עשה ארונות טובים, מוצקים. לאיכרים וגם לעירוניים היה עושה אותם לפי מידתו שלו ומעולם לא טעה, שפן גבוה וחזק ממנו לא היה אפילו במצודת הכלא אף-על-פי שכבר מלאו לו שבעים שנה. לבנייה-אצולה ולנשים התקין איש-איש על-פי מידתו, ולצורך זה השתמש באמת-ברזל. כשהזמינו אצלו ארונות לילדים היה נענה בלי-חפץ והיה עושה אותם בלי למדוד כלל, כזלזול. וכשקיבל את כספו היה אומר תמיד:

— מודה אני שעיסוק זה בהבלים אינו חביב עלי.

לבד מארמנותו, השתכר מעט גם מנגינה בכינור. בחתונות שבעיירה, היו מנגנים בדרך-כלל "כלי זמר" של יהודונים; מנצחם, הפחח מויסיי איליטש שאחקס. היה נוטל לעצמו יותר ממחצית הנחת. יעקב היטיב מאוד לנגן בכינור, ובעיקר היה כוחו גדול בנגינת שירים רוסיים; לפיכך היה שאחקס מזמינו לפרקים לתזמורת שלו ושכרו היה חמישים קופיקות ליום, לבד ממתנות האורחים.

כשהיה יעקב יושב בתזמורת, מיד היו פניו מסמיקים ומתכסים זיעה. החום היה גדול, ריח של שום עמד באויר עד כדי מהנק; הכינור ניסר ויילל, הבטנן חירחר. ליד אוזן ימין, החליל ייבב ליד אוזן שמאל; נגן החליל היה יהודון צנום אדמוני, שרשת של זיידים אדומים וכחולים משתרגת בתוך פניו. שמו היה רוטשילד, כשמו של הגביר הידוע. יהודון אדור זה הצליח לנגן בעצב גם את העליזות שכמנגינות. לאט-לאט וללא סיבה גלויה החל יעקב לרחוש רגשי שנאה ובוז ליהודונים, ולרוטשילד יותר מכולם. היה נטפל אליו במילות נגאי ופעם אחת אפילו ביקש להכותו. רוטשילד נעלב, הביט בו בזעם ואמר:

חיבה, לא ריחם עליה, ועל דעתו לא עלה לקנות לה רדיד או להביא זכר מתיקה מן החתונה; ורק הרים עליה קול וגידף אותה על ההפסדים, ואפילו הסתער עליה באגרופיו, אמנם לא היכה אותה מעולם, אך הפחיד אותה שוב ושוב עד שקפאה מאימה. וגם ציווה עליה לבל תשתה תה, שכן בלאו הכי ההוצאות גדולות מאוד, ומארפה הסתפקה ברותחין בלבד. עתה הכין מדוע מזורים כל כך פניה ומלאי חדוה; בעתה אחזה אותה.

עם בוקר, שאל את סוסו של השכן והסיע את מארפה לבית החולים. חולים מעטים היו שם ולכן לא היה עליו לחכות הרבה — שלוש שעות בסך-הכל. לשמחתו הרבה קיבל הפעם את החולים לא הרופא, שחלה בעצמו, אלא החובש מאקסים ניקולאיטש, זקן שבעיר היו אומרים עליו שאף-על-פי ששתיין הוא ואוהב להרביץ, גדולה הכנתו משל הרופא.

— רוב שלום ובריאות — אמר יעקב בהכניסו את הזקנה לחדר-הקבלה. — יסלח-נא, מאקסים ניקולאיטש, שאנו מטרידים אותו בעניינינו הקטנים. הנה, כפי שכבודו רואה, נקלה החפץ שלי, משמע זוגתי לחיים, כמאמר הבריות, במחילה מכבודו...

הזעיף החובש את גבות-עיניו, החליק את פאות לחייו והתחיל בודק את הזקנה, שישבה על שרפרף, שפופה וכחושה, אפה מחודד ופיה פעור. צדודיתה דמתה לציפור צמאה.

— הנה כי כן, כִּי-כֵן... — הפטיר החובש בדיבור אטי ונאנח — שפעת, ואולי קדחת. בעיר עכשיו מהלך טיפוס. אם תהרהר בדבר — האריכה הזקנה ימים, השבח לאל... מה גילה?

— שבעים חסר אחת, מאקסים ניקולאיטש.

— הוא אשר אמרתי: חיתה וחסל, עת לחיות ועת למות.

— דיבור של טעם, כמובן, הואיל כבודו לומר, מאקסים ניקולאיטש —

אמר יעקב בחייכו חיוך של נימוס — חן-חן לו בעבור נועם הליכותיו, אך בל יקפיד עמו, אם גם אנו נאמר דברנו: גם חגבים רוצים לחיות.

— ומה עוד! — אמר החובש, כאילו בו תלוי אם תחיה הזקנה או תמות.

— ובכן, מכובדי: רטיות קרות יש להניח על ראשה, ואבקות אלה — שתים כיום. ועתה שלום ולהתראות, בונדור.

מהבעת פניו הכיר יעקב שהעניינים יגעים ושום אבקות לא יועילו כאן. ברי היה לו עתה שקצה של מארפה קרוב מאוד. אם לא היום — מחר. טפח טפיחה קלה במרפקו של החובש, קרץ לו בעינו ואמר בחצי-קול:

— כוסות-רוח אילו היית מצמיד לה, מאקסים ניקולאיטש...

— אין פנאי, מכובדי, אין פנאי. קח את הזקנה שלך ולך לשלום. להתראות.

— יעשה חסד — התחנן יעקב — מי כמו כבודו יודע שאילו, למשל, חיתה לוקה בבטנה, או במעיה, היו טיפות ואבקות מיטיבות עימה. והלא אצלה — הצטננות, ובאשר להצטננות, כלל ראשון: הקזת דם ולא עוד, מאקסים ניקולאיטש.

אך החובש כבר קרא לָפָא בתור. לחדר-הקבלה נכנסה אישה כפריית עם ילד.

— כלך לך, כלך... — הזעיף החובש פניו אל יעקב — הסתלק מכאן וחסל.

— לפחות עלוקות יצמיד! כל חיי אתפלל למענו!

החובש נרתח וצווח:

— חסל סדר דיבורים! בול-עץ!

גם יעקב נרתח והסמיק כולו אך לא אמר מלה. לקח את מארפה תחת זרועה והוליכה החוצה. רק כשישבו בעגלה הזעיף מבט לעבר בית-החולים ואמר בעוקצנות:

— שתלו אתכם כאן, עד בוש, ארטיסטים! מְעַשֵּׂיר לא תחסכו כוסות-רוח, ואילו לְעֵנִי — אפילו עלוקה אחת לא תימצא, מנוולים!

כשהגיעו לביתם נכנסה מארפה לביקחה ונשארה עומדת כעשר דקות, תומכת ידה בתנור. נדמה היה לה, שאם תשכב יתחיל יעקב לדבר על ההפסדים ולגדפה, שכל הזמן היא שוכבת ואינה רוצה לעבוד. ואילו יעקב הכיט בה משמים וזכר שמחר יום יזאהן בוגוסלאב ומחרתיים יום ניקולאי, אף הוא מן הקדושים, אחר-כך ראשון בשבת, ולאחריו אותו יום שני — יום כיש. ארבעה ימים אסורים במלאכה, ומארפה תמות בוודאי באחד מהם. משמע, את ארונה צריך לעשות היום. לקח את אמת הברזל, ניגש אל הזקנה ומדד את מידותיה. אחר-כך שכבה מארפה והוא הצטלב והתחיל לעשות את הארון.

כשגמר הרכיב משקפיים ורשם בפנקסו: "ארון למארפה אינואנובנה — 2 רובל 40 קופיקות". ברונזה נאנח. הזקנה שכבה כל העת דוממת, עיניה עצומות, אבל בערב, כשהחשיך, קראה לו פתאום.

— התזכור יעקב? — שאלה והביטה אליו בעליצות — התזכור, לפני חמישים שנה נתן לנו האל תינוקת בדירת-שיער? ליד הנהר ישבנו תמיד, אני ואתה, ושרנו שירים... מתחת לערבת הנחל. — אחר-כך הוסיפה בחיוך מריר: מתה הילדה.

יעקב אימץ את זכרונו אך לא זכר לא תינוקת ולא ערבה.

— את הוזה — אמר.

בא הכומר, משח בשמן המישחה וערך את הטכס. אחר-כך התחילה

את החיים המאוס, המצורעים!

רוטשילד קפא על מקומו והחוויר כמת. השחופף ונופף בידיו מעל ראשו כמתגונן מפני מהלומות; אחר־כך קפץ ונס, כל עוד רוחו בו. כמנוסתו היה מנתר, סופק כפיים וגבו הארוך והצנום היה מרטיט. נערי הרחוב ששו, כמוצאי שלל רב, ודלקו אחריו בצעקות: "יהודון, יהודון!" וגם הכלבים דלקו אחריו בנביחות. מישהו פרץ בצחוק, אחר כך שרק ונביחת הכלבים נשמעה ביתר־עוז... כנראה נשך אחד מהם את רוטשילד וזעקת שכר קרעה את האויר.

יעקב שוטט מעט בחלקת המרעה, אחר־כך פנה והתחיל מהלך בירכתי העיירה לאשר ישאוהו רגליו. הפרחחים צווחו: "ברוזה הולך! ברוזה הולך!" הוא הגיע לנהר, כאן התעופפו בצווחה החרטומיות וקירקרו הברווזים; השמש ליהטה בעוז והבוהק על פני המים היה כה חזק שסינור את העיניים. יעקב הלך כמשעול לאורך החוף וראה אשה מלאת גיזרה וסמוקת לחיים יוצאת מן המרחץ ואמר בינו לבין עצמו: "הרי לכם כלבת־נהר!" לא הרחק משם היו זאטוטים עוסקים בציד סרטנים בסיוע פתיונות של כשר. כשראוהו פרצו בצעקות מרושעות: "ברוזה! ברוזה!"

והנה ערבה עתיק־ימים וחלולה שעורבים מקננים בין ענפיה... לפתע הזדקרו בזכרונו כמו חיים, תינוק בהיר־שיער והערבה שמארפה דיברה בהם. כן, זו אותה ערבה עצמה — ירוקה, שקטה ונוגה... כמה הזדקנה המסכנה! הוא ישב תחתיה וזכרונות החלו לעלות בראשו. על החוף מנגד אפר, שהנהר מציפו לעת גאות, אז התגבקה שם חורש עצי־שָׁדֶר, ועל ההר הקרָח שבאופק, הכחיל יער אורנים עתיק־ימים. אסדות היו מהלכות על־פני הנהר. עכשיו הכל חלק וחשוף, ועל החוף שמנגד רק שָׁדֶר אחד, צעיר ותמיר כעלמה, ועל המים ברווזים ואווזים, ולאסדות אין זכר. דומה גם שמספר האווזים קטן משהיה בעבר. עצם יעקב את עיניו וראה בדמיונו להקות־ענק של אווזים צחורים נישאות אלה מול אלה. השתומם כיצד קרה, שבמשך ארבעים או חמישים שנות חייו האחרונות לא היה ליד הנהר אפילו פעם אחת, ואם היה — לא נתן עליו את דעתו. והלא הנהר — נהר של ממש, ולא איזה נחל סתם. היה אפשר לעסוק כאן בדייג, ואת הדגים למכור לסוחרים, לפקידים וגם למזונאי של התחנה, ואת המזון להפקיד בבאנק; אפשר היה גם לשוט בסירה מאחזה לאחזה ולנגן בכינור, והקהל מכל המעמדות היה משלם כסף; אפשר גם לנסות לשוב ולהשיט אסדות — זהו עסק טוב מעשיית ארונות־מתים; ואפשר אפילו לגדל אווזים, לשחוט אותם בחורף ולשלוח למוסקבה. בעד הפלומה בלבד יכול היה לקבל לפחות עשרה רובלים לשנה. אבל הוא החמיץ הכל ולא עשה כלום! אֵילו הפסדים, אהה, אילו

מארפה ממלמלת דברים שאין להבינם. לעת בוקר נפטרה לעולמה. הזקנות השְׁכָנוֹת רחצו, הלבישו תכריכים והניחו את הגופה בארון. יעקב קרא בעצמו פסוקי תהילים, שלא לשלם לשוליות הכמרים, וגם את מחיר הקבר לא גבו ממנו, שכן שומר בית־העלמין סנדרו היה. ארבעה כפריים נשאו את הארון לבית־העלמין, שלא על מנת לקבל שכר נשאו, אלא משום הכבוד בלבד. אחרי הארון הלכו זקנות, קבצנים ושניים שנודעו כשוטי העיירה המקודשים, עוברים־ושבים שנקרו בדרך הצטלבו בראת־שמיים...

רוחו של יעקב היתה טובה עליו, שהנה הכל נעשה ביושר, בהגינות וכוול, ואיש לא נעלב. לפני שנפרד ממארפה לעולמים מישש בידו את הארון והירהר: "מלאכה נאה".

אולם כדרכו לשוב מבית־הקברות ירדה עליו עצבות גדולה. חש שאינו בקו־הבריאות, משום־מה. נשימתו היתה כבדה וחמה, רגליו כשלו וחש צמאון. וגם מחשבות שונות ומשונות הזדחלו לראשו. שוב נזכר שכל שנות חייו לא ריחם על מארפה ולא ליטפה אפילו פעם אחת. חמישים ושתיים שנה, שחיו יחדיו בביקתה אחת, היו אמנם ארוכות־ארוכות, אבל במשך כל הזמן הזה לא השגיח בה משום מה ולא נתן דעתו עליה, כאילו היתה חתול או כלב, והלא יום־יום הסיקה את התנור, כישלה ואפתה, שאכה מים. חטבה עצים וישנה כמיטה אחת עמו; וכל אימת שהיה חוזר מן החתונות שתוי, נטלה את כינורו ותלתה אותו בראת־כבוד על הקיר, ואותו השכיבה כמיטה. כל אלה עשתה בשקט ופניה דאוגות ורהויות.

לקראתו בא רוטשילד, מחייך וקד קידות.

— ואני מחפש אותך, אחא! — אמר — מויסיי איליטש הואיל לדרוש בשלומך ומבקש לבוא אליו תיכף ומיד.

דעתו של יעקב לא היתה פנויה לכל אלה. רצה לבכות.

— הרף ממני! — אמר והמשיך בדרכו.

— כיצד אפשר? נתבהל רוטשילד, והיה פוסע ומקדים את יעקב — מויסיי איליטש ייעלב, ציווה שתיכף ומיד!

נשימתו הכבדה של היהודון, עיניו המפלכלות והנמשים האדומים הרבים שעל פניו עוררו בו מיאוס. הוא סלד ממראה זיגו הירוק של רוטשילד, המטולא טלאים כהים, ומכל דמותו השברירית והעדינה.

— מה נדבקת אלי, שום! — צרח יעקב — הנח לי!

נתכעס גם היהודון וצרח:

— יואיל־נא גם הוא להנמיך את קולו, שאם לא כן יעוף אצלי מעבר לגדר!

— הסתלק שלא אראה אותך! — שאג יעקב והסתער עליו באגרופיו —

הפסדים! ואילו השכיל לעשות את כל הדברים הללו יחד: לדוג רגים, לנגן בכינור, להשיט אסדות וגם לשחוט אוזנים — כי אז איזה הון תועפות היה צובר! אך דבר מכל אלה לא נעשה, גם לא בחלום. החיים עברו ללא תועלת, ללא תענוג; לשווא עברו, בלי שגמלו בתמורה אפילו כדי קמצוץ של טבק־ריחה. לפניו לא נשאר עוד כלום, וגם מאחוריו שום דבר, לכד מהפסדים נוראים שמעוררים צמרמורת, וכי למה לא יוכל אדם לחיות בלי כל האבדות וההפסדים הללו? מדוע כרתו את השדרים והאורנים? למה ירבץ אפר־המדעה ללא שימוש? למה לעולם אין הבריות עושים את הדבר הנכון? ולמה הוא, יעקב, חירף וגידף כל ימיו, העליב את אשתו והסתער עליה באגרופים? ולאילו תכלית הפחיד את היהודון והעליבו? ובכלל, מדוע אין בני־אדם נותנים זה לזה לחיות בשלום? וגם מזה — אילו הפסדים! אילו הפסדים נוראים! לו לא היו קיימים השנאה והרשעות, יכולים היו הבריות להפיק תועלת שאין לה שיעור, איש מזולתו.

בערב ובלילה נתקף יעקב הזיות. לעיניו הופיעו התינוק, הערבה, דגה, אוזנים שחוטים, מארפה, שצודיחה כמין ציפור צמאה, ופניו החיוורים העלובים של רוטשילד. פרצופים שונים ומשונים הגיחו לעברו מכל צד ומילמלו על הפסדים. הוא התהפך מצד אל צד ואולי תמש פעמים ירד מן המיטה לנגן מעט בכינורו.

בבוקר, בשארית כוחותיו, קם והלך לבית־החולים. מיודענו מאקסים ניקולאיטש ציווה עליו להגיש רטיות קרות על ראשו ומהבעת פניו נעיימת קולו הכיר יעקב שעניינו בכי רע, ושום אבקות לא יושיעוהו. בדרכו הביתה עלתה מחשבה בדעתו, שהמוות יביא לו אך תועלת: אין צורך לאכול ולשתות, ולא לשלם מסים ולא לעלוב באנשים. ומאחר שאדם שוכב בקבר לא שנה אחת אלא מאות־ואלפי שנים, הרי אם תחשב תמצא שתועלת עצומה מזומנת לאדם מן המיתה. ואילו החיים לאדם — הפסד מתחילתם ועד סופם. אכן שיקול צודק כאן, ועם זה מר הדבר ואף מעליב: מה תכליתו של סדר עולם משונה זה שהחיים הניתנים לאדם רק פעם אחת עוברים ללא תועלת? לא היה לו צר שעליו למות, אבל כשראה בבית את כינורו, נחמץ לבו: שהרי לא יוכל ליטול עמו את כינורו לקבר, וזה יישאר עתה מיותר, ויקרה עימו מה שקרה לעצי־השדר והאורן. סוף כל דבר אבדון וכליה! יעקב יצא מן הביקתה וישב על המפתח, מאמץ את כינורו אל חזהו. בעוד הוא מהרהר בחיי ההפסד האבודים שלו, התחיל מנגן בלי לדעת מה. אך מה שהתנגן במיתרים חיה כה עצוב ונוגע ללב שדמעות זלגו על לחייו, וככל ששקע במחשבות כן נתעגמו צלילי הכינור.

ברח חסישקש חרק והופיעה דמותו של רוטשילד. את מחציתה של החצר

עבר בצעדי־און, אבל כשראה את יעקב, נעצר והתקפד כולו, מן הסתם מפחד, והתחיל עושה כידיו סימנים משונים, כאילו הוא מצביע על השעה. — בוא, אל תחשוש — אמר יעקב ברפיות ורמו לו להתקרב — בוא לכאן!

רוטשילד קרב אך עיניו הביטו ביעקב בחשש ובלא־אמון. כשהיה כפסע בינו ובין יעקב, נעצר.

— יואיל נא לעשות עמי חסד ולא להכותני — אמר כשהוא כופף את קומתו — מוסיי איליטש שלח אותי שוב. אל תפחד, הם אומרים, לך ואמור לו שבלעדיו אי־אפשר. ביום רביעי חתונה יש... ככה! ארון שאפואלוב משיא את בתו לאדם הגון. כיד המלך תהיה החתונה ארצה! — הוסיף רוטשילד וקרץ בעין אחת.

— לא אוכל... — הגה יעקב נושם בכבדות — נחליתי, אחא...

ושוב התחיל מנגן כשדמעותיו ניגרות על כינורו. רוטשילד עמד במצודק אליו, שיכל את ידיו על חזהו והקשיב רב־קשב. מעט־מעט התחלפה ארשת הפחד והתמהון שעל פניו — בצער וסבל. את עיניו גילגל כמתוך התפעלות ויסורים גם יחד והפטיר: "ואחחחח!..." דמעותיו זלגו אט־אט על לחייו ועל זיגו הירוק.

כל אותו היום היה יעקב מוטל על משכבו דואב ונוהה. בערב, כשערך לו הכומר את טכס המחילה, שאלו אם אינו זוכר איזה חטא מיוחד שחטא. אימץ יעקב את כוח זכרונו המתרופף וזכר את פניה המיוסרים של מארפה, ואת זעקת השבר של היהודון כשנשך אותו הכלב, ואמר בחצי־קול:

— את הכינור תנו לרוטשילד.

— נוחא — אמר הכומר.

ועד היום הזה שואלים הכל בעיירה: מניין לו לרוטשילד כינור משובח שכזה? כלום קנה אותו בכסף או שמא כמשיכה, ואולי קיבלו בעבוט? את החליל זנח זה כבר והוא מנגן רק בכינור. מתחת לקשתו קולחים צלילי קינה ועצב כשם שקלחו לפנים מחלילו. אבל כשהוא משתדל לחזור על הצלילים שניגן יעקב בשבתו על המפתח, יוצאים מתחת ידו צלילי נכאים ועצבות, המביאים את שומעיו לידי דמעות, והוא עצמו מגלגל בסוף עיניים ואומר: "ואחחחח!..."

ניגון חדש זה נתחבב כל כך על תושבי העיירה, עד שפקידיה וסוחריה אינם חדלים להזמין אל בתיהם ומאלצים אותו לחזור ולנגנו עשרות פעמים.